

**ЩОРІЧНИЙ ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КОНКУРС
“КРАЩИЙ ДЕРЖАВНИЙ СЛУЖБОВЕЦЬ”**

**ТВОРЧА РОБОТА УЧАСНИКА ТРЕТЬОГО ТУРУ ЩОРІЧНОГО
ВСЕУКРАЇНСЬКОГО КОНКУРСУ “КРАЩИЙ ДЕРЖАВНИЙ
СЛУЖБОВЕЦЬ” НА ТЕМУ:**

**«Концепція реформування місцевого самоврядування та
територіальної організації влади в Україні.
Державна політика децентралізації»**

Степанюк І.П.

головного спеціаліста
загального відділу апарату
Білоцерківської районної
державної адміністрації

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ РЕФОРМИ.....	4
РОЗДІЛ 2. ПІДТРИМКА РЕФОРМИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ У РОЗРІЗІ ПАРЛАМЕНТСЬКИХ ФРАКЦІЙ ТА ГРУП.....	9
РОЗДІЛ 3. ПРІОРИТЕТИ РЕФОРМИ У ПРОГРАМНИХ ДОКУМЕНТАХ ЗАКОНОДАВЧОЇ ТА ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ.....	11
ВИСНОВКИ.....	14
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	16

ВСТУП

Актуальність теми. Необхідність проведення адміністративно-територіальної реформи в Україні, зокрема місцевого самоврядування та територіальної організації влади, виникла давно, оскільки чинний на сьогодні територіальний устрій сформувався за відсутності самостійної методології й був адаптований до радянської командно-адміністративної системи управління. На законодавчому й практичному рівнях система управління побудована зверху донизу на засадах домінування центральної влади над місцевими громадами. Відтак чинний адміністративно-територіальний устрій стає на заваді демократичним перетворенням у державі, здійсненню ефективної регіональної політики, стримує розвиток місцевої ініціативи та становлення базового інституту демократії – місцевого самоврядування. Успішна реалізація реформи місцевого самоврядування сприятиме більш ефективній реалізації Україною політики європейської інтеграції, розвитку співробітництва з європейськими інституціями, насамперед з Радою Європи та ЄС.

Проблема децентралізації на сьогодні є досить актуальною та широко обговорюється в наукових колах, експертами та громадськістю. Дослідженням даної теми займалися такі вітчизняні науковці як: А. Мельничук, П. Остапенко, О. Батанова, Т. Кулішенко, А. Павлюк, М. Баймуратов, О. Руденко, А. Ткачук та інші.

Метою дослідження є аналіз політичного аспекту адміністративно-територіальної реформи та її основні напрямки реалізації. Для досягнення поставленої мети в дослідженні передбачена реалізація наступних завдань: проаналізувати сутність та зміст адміністративно-територіальної реформи; дослідити передумови здійснення реформи; проаналізувати етапи проведення реформи та її основні напрямки; аналіз нормативно-правової основи реформи децентралізації; розглянути та проаналізувати політичний аспект реформи у розрізі парламентських фракцій та груп; аналіз реформи децентралізації у програмних документах законодавчої та виконавчої влади. Об'єкт дослідження – адміністративно-територіальна реформа в Україні (2015 р.). Предметом

дослідження є політичний аспект адміністративно-територіальної реформи у 2015 році.

Методи дослідження. У роботі використано загальнонаукові методи дослідження. При зборі та обробці інформації було використано метод синтезу та аналізу, що дозволило скласти цілісне уявлення про зміст адміністративно-територіальної реформи. Для дослідження теоретичного матеріалу було використано контент-аналіз. Це дозволило структурувати та системно дослідити інформацію з даної проблематики. Дедуктивний метод дослідження дав можливість визначити наслідки та результати проведення реформи децентралізації в дії.

РОЗДІЛ 1

СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ РЕФОРМИ

Протягом пострадянського періоду розвитку нашої країни у вітчизняній політичній науці домінувала думка щодо необхідності втілення практик децентралізації в Україні заради виходу на більш високий, європейський рівень державотворення та демократії [1]. Ефективна територіальна організація влади, формою інституціоналізації якої є система адміністративно-територіального устрою, є вагомим чинником забезпечення територіальної цілісності, динамічного й збалансованого соціально-економічного розвитку, раціонального використання ресурсного потенціалу [2].

Основні причини необхідності зміни адміністративно-територіального устрою України можна поділити на дві категорії – внутрішні та зовнішні. До перших відносять: диспропорції у розвитку адміністративно-територіальних одиниць, нерівномірність їх фінансування, складний механізм взаємодії місцевих органів влади. До зовнішніх належать: дотримання основних стандартів адміністративно-територіального устрою держав ЄС, дотримання положень ратифікованих в Україні європейських нормативно-правових актів [3].

На сучасному етапі розвитку України як демократичної правової держави важливу роль відіграє запровадження адміністративно-територіальної реформи, яка полягає в утвердженні демократичного управління, передачі владних повноважень територіальним органам, забезпеченні широкої участі громадян в управлінні справами держави й суспільства в цілому [4]. Реформа базується на декількох важливих складових – визначення нової територіальної основи місцевого самоврядування та передача повноважень та ресурсів на місцевий рівень. В Україні процес децентралізації був розпочатий в 2014 році з прийняттям Концепції реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади [5], закону «Про співробітництво територіальних громад» [6], який дозволив громадам вирішувати питання соціально-економічного, культурного розвитку територій, підвищення якості надання послуг населенню на основі спільних інтересів та цілей громад. Та закону «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [7], метою якого є об'єднання суміжних територіальних громад та надання їм державної підтримки.

В науковій літературі термін «децентралізація» трактується як спосіб визначення та розмежування завдань і функцій, за якого більшість з них передається з рівня центральних органів на місцевий [8]. Світовий досвід показує, що сильне місцеве самоврядування базується на розвинутому громадянському суспільстві, тому метою реформи є: творення спроможних до розвитку територій; забезпечення якісними послугами населення; створення умов для кадрового зростання в місцевому самоврядуванні; демократизація суспільного життя; активізація ініціативи мешканців громад.

Сучасна реформа адміністративно-територіального устрою (АТУ) має дві принципові умови її проведення: реформування АТУ повинне відбуватися шляхом добровільного об'єднання територіальних громад; нові об'єднанні територіальні громади повинні бути спроможними [9].

Спроможні територіальні громади – це територіальні громади сіл (селищ, міст), які в результаті добровільного об'єднання здатні самостійно або через відповідні органи місцевого самоврядування забезпечити належний рівень

надання послуг, зокрема у соціального спрямування, з ресурсів (фінансових, кадрових) та розвитку інфраструктури відповідної адміністративно-територіальної одиниці [10]. Об'єднання територіальних громад повинне відбуватися на основі принципів повсюдності влади, цілісності, економічної ефективності, відповідності [11].

За результатами реформи територіального устрою в Україні має бути сформовано три рівні місцевого самоврядування: область (або регіон), район і громада, що складається з декількох об'єднаних населених пунктів. Згідно Концепції реформування місцевого самоврядування [12], затвердженої Кабінетом Міністрів України в 2014 році, адміністративно-територіальну реформу можна розглядати на трьох рівнях. Перший – базовий: формування найнижчого рівня адміністративно-територіального устрою України – об'єднаних територіальних громад. Наступний етап реформи передбачає формування другого рівня адміністративно-територіального устрою країни. Оскільки, громади не можуть виконувати повністю функції державних органів влади, на території кожної області передбачається формування адміністративно-територіальних одиниць регіонального рівня – префектур, які здійснюватимуть виконавчу владу на місцях [13]. Третій напрямок – заключний, це області. По суті межі областей змінюватись не будуть, проте їх перейменують в регіони. Тобто кількість обласних центрів залишиться така ж як і була. Змін зазнає лише форма управління. В результаті основною територіальною одиницею стане громада, яка обиратиме голову та виконавчий комітет, який виконує всі функції з управління громадою [14].

На рівень громади мають бути передані повноваження згідно з її компетенцією за принципом субсидіарності. Серед них початкова і середня освіта, первинна медицина, житлово-комунальне господарство, будівництво, місцеві дороги, інфраструктура. Основна ідея цього принципу полягає в тому, що центральна та регіональна влада повинна втручатися у діяльність органів місцевого самоврядування лише в тій мірі і в тих межах, за якими територіальна громада не може задовольнити свої різнобічні потреби [15].

Ефективне місцеве самоврядування та забезпечення ним поступального соціально-економічного розвитку відповідних територій має також супроводжуватися збільшенням ресурсної та фінансової бази. Тому із внесенням змін до Податкового та Бюджетного кодексів з 1 січня 2015 року органи місцевого самоврядування почали отримувати більше фінансів для підвищення економічної спроможності. Об'єднані громади здобули повноваження та ресурс, які мають міста обласного значення, зокрема – зарахування до місцевих бюджетів ОТГ 60% податку на доходи фізичних осіб на власні повноваження. Окрім того, на місцях повністю залишаються надходження від податків: єдиного, на прибуток підприємств і фінансових установ комунальної власності та податку на майно (нерухомість, земля, транспорт). Об'єднані територіальні громади мають прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом (до реформи - тільки обласні та районні бюджет). Для виконання делегованих державою повноважень їм надають відповідні трансферти: дотації, освітня та медична субвенції, субвенція на розвиток інфраструктури громад тощо. Законодавчі зміни також надали право органам місцевого самоврядування затверджувати місцеві бюджети не залежно від дати прийняття закону про Державний бюджет [16].

Процес реалізації реформи децентралізації створює низку потенційних викликів і ризиків у сфері соціокультурної політики, ефективного управління, включаючи:

- посилення соціально-економічних диспропорцій між ресурсозабезпеченими й економічно вразливими об'єднаними громадами;
- обмежений контроль за виборами: відсутність ефективного контролю з боку громадських інститутів і Центральної виборчої комісії над процесом виборів в об'єднаних громадах може призвести до виникнення локальних політичних конфліктів, посилення політичних монополій;
- використання різними політичними партіями теми мобілізації національних меншин в процесі об'єднання громад, де представники національних меншин складали більшість до початку децентралізації (цей

ризик було озвучено під час дискусії про процес об'єднання громад в Одеській області);

- на перших етапах реформи існують ризики управління та компетентності в адмініструванні процесів соціально-економічного управління в громадах;

- формування нової соціокультурної ідентичності об'єднаних громад, з одного боку, і важливість включення цих ідентичностей в регіональну, загальноукраїнську ідентичність, з іншого [17].

Для нейтралізації зазначених ризиків необхідно створити належне інституційне забезпечення процесу реформування. Останнє передбачає прийняття низки нормативних актів для формування системи організаційно-правових і фінансово-економічних механізмів, спрямованих на становлення і розвиток самодостатніх територіальних громад. [18, 19].

На сьогоднішній день бачимо, що значна кількість областей та районів не в змозі самостійно вирішувати свої проблеми, що призводить до втручання держави в їх життєдіяльність. Сьогодні в Україні фінансові та матеріальні ресурси, спрямовані на розвиток регіонів, використовуються малоефективно. Крім того, неправильно побудована система управління призводить до розбіжностей інтересів між центральним, місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, суб'єктами господарювання. Закон «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [20] дав змогу почати формувати спроможний базовий рівень місцевого самоврядування. Станом на травень 2018 року створено вже 731 об'єднаних територіальних громад (ОТГ), до складу яких увійшли 3372 колишніх місцевих ради [21].

Отже, враховуючи локальні відмінностей регіонів від центру управління, соціально-економічні, культурні, географічні, демографічні та інші особливості регіонів в Україні була розпочата адміністративно-територіальна реформа, яка передбачає зміну адміністративно-територіального устрою та передачу повноважень (і ресурсів) на рівень громади. На сьогодні, утворення ОТГ відбувається згідно до Закону “Про добровільне об'єднання територіальних

громад” [22] та низки інших законодавчих та нормативно-правових актів. Ефективна реалізація реформи дозволить сформувати сильні органи місцевого самоврядування. Останні забезпечать більш ефективне управління на місцевому рівні та сприятимуть покращенню місцевих та регіональних проектів розвитку.

РОЗДІЛ 2

ПІДТРИМКА РЕФОРМИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ У РОЗРІЗІ ПАРЛАМЕНТСЬКИХ ФРАКЦІЙ ТА ГРУП

2015 рік ознаменувався початком знакових реформ для України. Реформування територіальної організації влади, місцевого самоврядування та децентралізація владних повноважень стали чи не найпопулярнішими для обговорення серед політиків різного рівня та партійної приналежності. З 2015 року в Україні було сформовано правову основу для адміністративно-територіальної реформи. Парламентом України було ухвалено низку важливих законодавчих актів, які регулюють відносини у сфері місцевого самоврядування. Масштаби децентралізації в Україні свідчать, що це одна із найскладніших реформ, оскільки вона охоплює усі сфери – адміністративно-територіальний устрій, зміну повноважень у системі центральних і територіальних органів виконавчої влади та всіх рівнів органів місцевого самоврядування, бюджетної та податкової систем, земельних відносин, сфери освіти, медицини, соціальної сфери тощо.

У 2014 р. прийнято Закон України «Про співробітництво територіальних громад», що надав правову основу для об'єднання ресурсів органів місцевого самоврядування [23,24]. 5.02.2015 ВРУ було прийнято Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад», «за» даний закон проголосувало 265 народних депутатів [25]. 26.11.2015 ВРУ також ухвалила Закон України: «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо

особливостей формування та виконання бюджетів об'єднаних територіальних громад», «за» проголосувало 242 народних депутатів [26]. Ще одним кроком для адміністративно-територіальної реформи стало прийняття 18.05.2017 Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» щодо добровільного приєднання територіальних громад сіл, селищ до територіальних громад міст обласного значення». «За» даний законопроект проголосувало 268 народних депутатів[27].

В рамках проекту з моніторингу виконання фракціями виборчих програм і публічних обіцянок Комітетом виборців України (КВУ) було проведено дослідження за результатами якого найменше підтримують реформу децентралізації, – Радикальна партія Олега Ляшка, ВО «Батьківщина» і «Опозиційний блок». Найактивніше підтримували відповідні законодавчі акти народні депутати з фракцій «Народний фронт» і «Блок Петра Порошенка». У середньому «за» голосували 83% і 73% депутатів відповідно. Менш активно сприяли децентралізації депутати «Самопоміч»: в середньому 68% «за». У Радикальної партії Олега Ляшка показник підтримки реформи становив 58%. «За» голосували менше половини депутатів ВО «Батьківщини» (46%) і третина депутатів «Опозиційного блоку» (32%).

Щодо окремих напрямів реформи народні депутати від Радикальної партії найменше підтримували адміністративну децентралізацію (55% «за»), а депутати від ВО «Батьківщина» – об'єднання громад (43%) та фіскальну децентралізацію (40%). Водночас жоден депутат «Опозиційного блоку» не проголосував за фіскальну децентралізацію і лише кілька підтримали об'єднання громад. Така позиція фракцій часто не відповідала їхнім обіцянкам [28]. Також, згідно з дослідженням, депутати від ВО «Батьківщина» і «Опозиційного блоку» приєдналися до розробки найменшої кількості успішних законопроектів щодо децентралізації. Дослідження тривало в період з 27 листопада 2014 року до 8 вересня 2016 року [29].

За словами генерального директора Комітету виборців України Олексія Кошеля, більшість фракцій парламенту не виконали й половини своїх обіцянок у частині децентралізації. За його словами, найбільше обіцянок виконали БПП та «Народний Фронт»: 60% та 55% відповідно. «Самопоміч» реалізувала 43% обіцяного. Найменші показники виконання положень виборчих програм, Коаліційної угоди та публічних обіцянок у ВО «Батьківщина» – 40%, Радикальної партії Олега Ляшка – 38%, «Опозиційного блоку» – 29%. «Такі низькі показники – це надзвичайно тривожний сигнал. Це свідчить, що низка парламентських партій фактично відмовилися від своїх виборчих обіцянок і саботують реалізацію однієї із ключових реформ [30].

Таким чином, для успішного здійснення реформи адміністративно-територіального устрою України необхідно створити системне законодавчо-нормативне забезпечення (внести зміни до Конституції України та цілої низки законів) та чіткий алгоритм проведення реформ [31].

РОЗДІЛ 3

ПРІОРИТЕТИ РЕФОРМИ У ПРОГРАМНИХ ДОКУМЕНТАХ

ЗАКОНОДАВЧОЇ ТА ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ

Одним з напрямів державного та регіонального управління, яке задекларувала українська влада у 2015 році, є децентралізація та зміна формату відносин між центральними органами влади та новоутвореними органами територіального управління. Реформа децентралізації – це вже четверта спроба модернізації системи влади в Україні за період незалежності України. Попередні спроби робились в 1998-2000, 2004-2006 та 2010-2011 роках. На думку вчених та експертів, під час трьох попередніх спроб реформа не була реалізована через серйозні прорахунки, зокрема не була створена організаційна структура для розробки та впровадження адміністративної реформи на загальнодержавному та місцевому рівнях, не була розроблена оптимальна

схема взаємодії органів влади усіх рівнів, виходячи із балансу повноважень центральної і місцевої влади[32].

Світовий досвід показав, що децентралізоване управління є шляхом до успіху окремих регіонів та держави в цілому. Стан і проблеми реформування адміністративно-територіального устрою України та інтегрування у Європейське Співтовариство ставлять питання щодо відповідності адміністративно-територіального устрою держави основним європейським принципам побудови системи управління регіональним і місцевим розвитком та розбудови місцевого самоврядування. У 2014 році, після Революції Гідності, з приходом до влади нових проєвропейських політичних сил, відразу було оголошено про початок реформування місцевого самоврядування, що, автоматично означало і старт реформи адміністративно-територіального устрою. Проведення децентралізації влади в Україні є також однією з вимог Міжнародного валютного фонду.

Схвалення Кабінетом Міністрів України Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні [33] започаткувало старт адміністративно-територіальної реформи й децентралізації публічної влади в Україні. Згідно з Концепцією послідовно передбачалося: визначити територіальну основу організації місцевого самоврядування та державної виконавчої влади; розмежувати повноваження між органами місцевого самоврядування різних рівнів; розмежувати повноваження між місцевим самоврядуванням та виконавчою владою; визначити за кожним рівнем органів влади необхідний обсяг ресурсів; встановити відповідальність органів місцевого самоврядування перед виборцем і державою [34].

Ухваленою Програмою діяльності КМУ передбачається розробка та прийняття низки законодавчих актів, що стосуються системи та повноважень органів місцевого самоврядування. Насамперед, необхідно внести зміни до Конституції України щодо утворення виконавчих органів обласних і районних рад та розподілу повноважень між ними. Розробити проекти та прийняти акти законодавства щодо запровадження механізму прямого народовладдя,

удосконалення правового регулювання процедур проведення загальних зборів громадян за місцем їх проживання та встановлення додаткових гарантій діяльності органів самоорганізації населення, створити сприятливі правові умови для широкого залучення населення до прийняття управлінських рішень органами місцевого самоврядування[35].

08.04.2015 постановою КМУ було також затверджено Методику формування спроможних територіальних громад [36]. Даний документ містить практичні положення, що деталізують процес об'єднання територіальних громад [37]. В Програмі уряду питання децентралізації представлено дуже фрагментарно - лише трьома заходами: бюджетна децентралізація; ухвалення закону про децентралізацію повноважень у сфері архітектурно-будівельного контролю; відкриття «Прозорих офісів» в органах місцевої влади [38].

Представники законодавчої влади солідарні у визнанні того, що саме ідеї децентралізації можуть об'єднати Україну, вбачаючи у реформі місцевого самоврядування шлях до стабілізації внутрішньополітичної ситуації, збереження цілісності країни. Реформа взаємовідносин центру і регіонів, центру і територіальних громад – виборча обіцянка Президента України П.Порошенка та парламентських партій на президентських і парламентських виборах 2014 року. Так, у програмі «Народного фронту» [39] серед головних пріоритетів реформ у державно-правовій сфері було визначено децентралізацію та розвиток місцевого самоврядування. Аналогічні положення і у виборчих програмах БПП, «Самопоміч», «Батьківщини», Радикальної партії Олега Ляшка [40, 41, 42]. Після парламентських виборів у 2014 році, уклавши Коаліційну Угоду [43] парламентська коаліція зобов'язалася провести весь комплекс заходів щодо реформ з децентралізації та місцевого самоврядування у 2015 р.

Отже, реформа місцевого самоврядування є комплексною, яка зачіпає багато сфер в управлінні держави. Більшість політичних партій у своїх програмних документах визначають реформу децентралізації як один із пріоритетних напрямків своєї політики. Аналіз програмних документів

Президента, Верховної Ради та КМУ у частині децентралізації влади вказує, що зобов'язання, зокрема відображені у Концепції реформування місцевого самоврядування і територіальної організації влади в Україні, були дуже масштабними. Коаліційна угода містить ґрунтовний перелік завдань та заходів щодо реформи місцевого самоврядування, однак вона не містить чітких критеріїв виконання, тому їх складно проконтролювати. Імплементация реформ, пов'язаних із розвитком засад самоврядності в українському суспільстві, спричинятиме глибокі зміни у системах державного управління та залучення громад до творення політики розвитку на місцевому та центральному рівнях. З огляду на це реформи місцевого самоврядування потребуватимуть дотримання чіткої послідовності та етапності у впровадженні інституційних новацій.

ВИСНОВКИ

Реформування адміністративно-територіального устрою на засадах децентралізації є одним з ключових та стратегічно необхідних напрямів системних трансформацій в Україні. Мета реформи – проведення динамічних змін у системі органів державної влади, її структурі та структурі самих органів, впровадження оптимізації сукупності та структури владних повноважень. Відповідно до цього, дана реформа покликана забезпечити посилення аналітичної, прогностичної, регулюючої, організаційної та контрольної функцій органів виконавчої влади, чіткий розподіл їхніх повноважень як по горизонталі, так і по вертикалі, ефективну взаємодію з органами інших гілок влади та інститутами громадянського суспільства. Реалізація даної реформи націлена на поліпшення надання послуг шляхом створення кращих інституцій, які сприятимуть розвитку на місцях.

Адміністративно-територіальна реформа – одна з небагатьох реформ в Україні, яка має свій план, стратегію та чітку концепцію. Її особливістю є те, що в контексті децентралізації одночасно проводиться декілька реформ у сфері

державного управління: реформа територіальної організації влади, реформа місцевого самоврядування, реформа регіональної політики.

На сьогоднішній день, чинний адміністративно-територіальний устрій України стає на заваді демократичним перетворенням у державі, здійсненню ефективної регіональної політики, стримує розвиток місцевої ініціативи та становлення базового інституту демократії – місцевого самоврядування. Необхідність реформування адміністративно-територіального устрою України зумовлена низкою причин, основними з яких є: диспропорції у розвитку територій; різна доступність населення у отриманні послуг; нерівномірність фінансування адміністративно-територіальних одиниць у розрахунку на одного жителя; складний механізм взаємодії місцевих органів влади; недосконалість побудови органів місцевого самоврядування. За результатами реформи територіального устрою в Україні має бути сформовано три рівні місцевого самоврядування: область (або регіон), район і громада, що складається з декількох об'єднаних населених пунктів. На сьогоднішній день, органами влади прийнято нормативно-правову основу реформи: Концепція реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади, Методика формування спроможних територіальних громад, закон «Про співробітництво територіальних громад», закон «Про добровільне об'єднання територіальних громад» та інші. Проте, необхідно також прийняти закон «Про адміністративно-територіальний устрій України», який би визначив модель адміністративно-територіального устрою України, правовий статус і види адміністративно-територіальних одиниць, повноваження органів державної влади і органів місцевого самоврядування щодо вирішення питань адміністративно-територіального устрою тощо.

Адміністративно-територіальна реформа є однією із ключових реформ в Україні. В програмних документах Уряду, Парламенту та Президента України містяться основні положення та завдання, які в кінцевому результаті мають забезпечити більш збалансований механізм державного управління та регіонального розвитку і таким чином створити можливості для завершення

реформи адміністративно-територіального устрою України. Результати втілення адміністративно-територіальної реформи є досить високими, водночас в Україні залишається низка вад інституційно-правового забезпечення реалізації реформи адміністративно-територіального устрою. Зокрема, звертається увага на необхідність вдосконалення нормативного й організаційного забезпечення реформи, внесення змін до окремих положень Конституції України та міжбюджетних відносин.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Кулішенко Т. Ю. Децентралізація державної влади: основні підходи / Т. Ю. Кулішенко. // Вісник Донецького національного університету імені Василя Стуса. Серія політичні науки. – 2016. – №1. – С. 17.
2. Павлюк А. П. Стан і проблеми реалізації реформи адміністративно-територіального устрою / А. П. Павлюк // Україна в 2007 році: щорічні оцінки суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку : монографія / за заг. ред. Ю. Г. Рубана. – К. : Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України, 2007. – С.384.
3. Причини для зміни адміністративно-територіального устрою України / Н. В. Фоміцька. // Державне будівництво. - 2011. - № 1. – С. 6.
4. Чудик Н.О. Децентралізація влади - шлях до народовладдя/ Чудик Н.О. // Актуальні проблеми правознавства. – 2016. – №1. – С. 78.
5. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>.
6. Про співробітництво територіальних громад: Закон України від 17 червня 2014 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/rada/show/1508-18>.

7. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 05 лютого 2015 р. Остання редакція від 1 січня 2018р. [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/rada/show/157-19>.
8. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / [Бориславська О., Заверуха І., Захарченко Е., та ін.]; Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO. – К. : ТОВ «Софія». – 2012. –С. 9.
9. Анатолій Мельничук, Павло Остапенко. ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ВЛАДИ: реформа №1 [аналітичні записки]. – К.: ЦОП «Глобус» ФОП Кравченко Я.О. – 2016. – С. 4.
- 10.Методика формування спроможних територіальних громад [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://old.kmu.gov.ua/kmu/control/uk/publish/article?art_id=248117469&cat_id=246711250.
- 11.Анатолій Мельничук, Павло Остапенко. ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ВЛАДИ: реформа №1 [аналітичні записки]. – К.: ЦОП «Глобус» ФОП Кравченко Я.О. – 2016. – С.4-5.
- 12.Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р.№ 333-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>
- 13.Анатолій Мельничук, Павло Остапенко. ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ВЛАДИ: реформа №1 [аналітичні записки]. – К.: ЦОП «Глобус» ФОП Кравченко Я.О. – 2016. – С. 6.
- 14.Суть реформи децентралізації – спроможність регіонів самостійно, за рахунок власних ресурсів, вирішувати питання місцевого значення [Електронний ресурс] // МЦПД. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <http://icps.com.ua/sut-reformy-detsentralizatsiyi--spromozhnist-rehioniv-samostiyno-za-rakhunok-vlasnykh-resursiv-vyrishuvaty-pytannya-mistsevoho-znachennya/>.

- 15.Квітка С. А. Принцип субсидіарності та процеси децентралізації в Україні / С. А. Квітка. // Public administration aspects. – 2015. – №4. – С. 34.
- 16.Реформа децентралізації [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/diyalnist/reformi/reforma-decentralizaciyi>.
- 17.ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ В УКРАЇНІ досягнення, надії і побоювання [Електронний ресурс] // Український незалежний центр політичних досліджень. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: http://www.international-alert.org/sites/default/files/Ukraine_Decentralisation_UK_2017.pdf.
- 18.Власюк О. С. Стан і проблеми реформування адміністративно-територіального устрою України / О. С. Власюк // Регіональна економіка. - 2015. - № 3. - С. 16-23.
- 19.5 законопроектів, які варто терміново прийняти для прискорення децентралізації [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <http://decentralization.gov.ua/news/8456>.
- 20.Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 05 лютого 2015 р. Остання редакція від 1 січня 2018р. [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/rada/show/157-19>.
- 21.Державна політика, законодавчі напрацювання, проміжні результати першого етапу децентралізації влади в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://decentralization.gov.ua/about>.
- 22.Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 05 лютого 2015 р. Остання редакція від 1 січня 2018р. [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/rada/show/157-19>.
- 23.Закон України «Про співробітництво територіальних громад» від 17.06.2014 р. № 1508-VII [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1508-18>.
- 24.Павлюк А. П. Забезпечення системного підходу до реформування адміністративно-територіального устрою України / А. П. Павлюк. // Відділ регіональної політики. – 2015. – №23. – С. 1–19.

25. Поіменне голосування про проект Закону про добровільне об'єднання територіальних громад (№0915) - у другому читанні та в цілому [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/radan_gs09/ns_golos?g_id=607.
26. Поіменне голосування про проект Закону про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо особливостей формування та виконання бюджетів об'єднаних територіальних громад (№3490) - за основу та в цілому [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/radan_gs09/ns_golos?g_id=4866.
27. Поіменне голосування про проект Закону про внесення змін до Закону України "Про добровільне об'єднання територіальних громад" щодо добровільного приєднання територіальних громад сіл, селищ до територіальних громад міст обласного значення [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61814.
28. Три парламентські фракції саботують реформу децентралізації [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.cvu.org.ua/eng/search/q:%D1%81%D0%B0%D0%B1%D0%BE%D1%82%D1%83%D1%8E%D1%82%D1%8C>.
29. Найменше підтримують децентралізацію фракції Ляшка, "Батьківщини" і Опоблоку, - КВУ [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://reforms.censor.net.ua/news/3011285/nayimenshe_pidtrymuyut_detsentralizatsiyu_fraktsiyi_lyashka_34batkivschyny34_i_opobloku_kvuv.
30. Олексій Кошель: процес реформування країни потрібно деполітизувати [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.cvu.org.ua/eng/search/q:%D1%81%D0%B0%D0%B1%D0%BE%D1%82%D1%83%D1%8E%D1%82%D1%8C>.

- 31.Павлюк А. П. Забезпечення системного підходу до реформування адміністративно-територіального устрою України / А. П. Павлюк. // Відділ регіональної політики. – 2015. – №23. – С. 1–19.
- 32.Білуха Л. А. ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА ЯК БАЗИСНИЙ ЕЛЕМЕНТ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ [Електронний ресурс] / Л. А. Білуха – Режим доступу до ресурсу: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/conf/2016-3/doc/2/02.pdf>.
- 33.Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р.№ 333-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>.
- 34.Кравців В. С. Реформа адміністративно-територіального устрою: результати, проблеми, подальші дії / В. С. Кравців, П. В. Жук // Стратегічна панорама. - 2016. - № 2. - С. 104-112.
- 35.Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р.№ 333-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>.
- 36.Методика формування спроможних територіальних громад [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://old.kmu.gov.ua/kmu/control/uk/publish/article?art_id=248117469&cat_id=246711250.
- 37.Методика формування спроможних територіальних громад [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://novodrayrada.mk.ua/detsentralizatsiya/654-metodika-formuvannya-spromozhnikh-teritorialnikh-gromad>.
- 38.Програмні документи Парламенту, Уряду та Президента: політичні декларації, суспільні очікування, перші результати реформ... / І. В.Клименко, В. В. Ємець, О. Д. Маркеєва, С. В. Таран. // «Нова Україна» Інститут стратегічних досліджень. – 2015. – №3. – С. 1–28.

- 39.ПРОГРАМА "НАРОДНОГО ФРОНТУ" - "ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ"
[Електронний ресурс]. – 2014. – Режим доступу до ресурсу:
<http://nfront.org.ua/program>.
- 40.ПРОГРАМА РАДИКАЛЬНОЇ ПАРТІЇ ОЛЕГА ЛЯШКА [Електронний
ресурс]. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <http://liashko.ua/program>
- 41.Програма Політичної партії «Об'єднання «Самопоміч» [Електронний
ресурс]. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: https://samopomich.ua/wp-content/uploads/2014/09/program_OS.pdf.
- 42.Горобчишина С. А. УСПІШНА РЕФОРМА ПІД ЧАС ВІЙНИ. ПРИКЛАД
ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ / С. А. Горобчишина, А. М. Дуда. // УНЦПД. – 2017.
– №12. – С. 25–28.
- 43.УГОДА ПРО КОАЛІЦІЮ ДЕПУТАТСЬКИХ ФРАКЦІЙ
"ЄВРОПЕЙСЬКА УКРАЇНА" [Електронний ресурс]. – 2014. – Режим
доступу до ресурсу: [file:///D:/Downloads/f439014n8%20\(1\).pdf](file:///D:/Downloads/f439014n8%20(1).pdf).
- 44.Єрмолаєв А. П. Децентралізація влади та реформа місцевого
самоврядування в Україні / А. П. Єрмолаєв, В. М. Лупацій. // «Нова
Україна» Інститут стратегічних досліджень. – 2015. – С. 1–44.